

MAGNE VAN DEN BERG

IK

SPEEL

GEEN

MEDEA

DE NIEUWE
TONEELBIBLIOTHEEK

rollen:

medea-actrice

koor

PROLOOG

KOOR

er hangt vandaag stilte in de lucht

ja

hoor jij het ook

ja

een-begin-van-iets stilte

ja

of een einde van iets

ja

wat feitelijk op hetzelfde neerkomt

ja

als je dingen begint

ja

eindig je ook

ja

toch denk je nooit bij een nieuw begin

dit is een einde

nee

misschien als je het een einde zou noemen zou je

er niet aan beginnen

misschien niet

of misschien wel

ja misschien wel

maar misschien ook niet

nee misschien ook niet

ze is laat vandaag

ja ze is laat

maar ze zal zo wel komen

RAYMONDE *als medea-actrice*

ik speel geen medea vanavond

het lukt me niet

ik weet niet wat –

maar ik kan niet op

het lukt me niet

om op te gaan

vanavond

het is niet zo

dat het door de koffiejongen komt

het is niet dat het door de recensie komt

het is ook niet dat het door het publiek komt

het publiek

van gisteravond

na afloop

of eigenlijk

het niet-publiek na afloop

het is niet omdat ik net een half uur op mijn

koffie moest wachten

omdat die jongen van de koffie mij een half uur

voor zijn bar liet staan

het is ook niet omdat ik daarna drie euro moest

afrekenen

dat is het niet

het is ook niet omdat ik vannacht om twee uur

thuis was

en ik vanmiddag om vier uur alweer in de trein

zat

naar hier

dat niet

maar

er is iets

dat maakt dat ik niet op ga vanavond

ik ga niet

ik wil niet

ik wil niet spelen

niet hier

niet vanavond

het komt niet door de recensie

van gisterochtend

waarin staat

dat wat ik doe niks met medea te maken heeft

daar komt het niet door

dat de recensent schrijft

dat wat ik doe niks met medea te maken heeft

dat is het niet

het is ook niet omdat ik net een half uur

op mijn koffie heb staan wachten

omdat de jongen van de koffie zijn bar nog niet

open had

dat is het niet

en ook niet dat ik daarna mijn koffie zelf moest

afrekenen

ook niet nadat ik heb gezegd dat ik hier op

uitnodiging ben

en dat ik vanavond kom spelen

en dat hij

die koffiejongen

dan tegen mij zegt

dat kan wel wezen

dat is het niet

dat kan wel wezen

daar ligt het niet aan

zijn

dat kan wel wezen

is niet doorslaggevend dat ik vanavond niet speel

het is niet het dedain van die jongen

of de ignorantie bij mijn binnenkomst

het is niet omdat er niemand klaarstond om ons

te ontvangen

of de onvindbaarheid van de artiesteningang

waardoor ik drie keer om het gebouw heen heb

moeten lopen

en ik bij binnenkomst niet wist of ik nou de

trappen naar beneden

of naar boven moest nemen

het is iets anders

waardoor ik denk

of voel

want ik denk eigenlijk niet

ik denk er eigenlijk helemaal niet over na

ik voel alleen opeens

plotseling ook na gisteren

waarna er weer niemand in de foyer was

een nagesprek met een viertal mensen

en ik om twee uur in mijn bed lig

en om vier uur vanmiddag alweer in de trein naar

hier

dat ik opeens voelde

nadat die jongen van de koffiebar mij geen koffie

wilde geven

omdat zijn barretje nog niet open was

en hij mij daar een half uur heeft staan laten
wachten

en ik daarna drie euro moest afrekenen
terwijl ik hier op uitnodiging ben
dat ik niet meer wil

ik wil niet op vanavond

het lukt niet

ik breng het niet op

en dat komt niet door die recensie

die minirecensie

dat is het niet

ook die jongen niet

het ontbreken van ontvangst

of deze kledkamer onder de rioleringsbuizen

dat is het allemaal niet

waarom ik opeens naar huis wil
de wereld vergaat niet zonder mij
de wereld draait gerust op zijn eigen wijze door
wanneer ik nu rustig terug loop
naar het station
de trein terug naar huis neem
en onderweg geniet van het uitzicht
het is nog licht
immers
en ik over anderhalf uur
in plaats van op te gaan
door de straten van mijn stad
met een omweg
naar m'n huis loop
waar ik eerst even ga zitten
voordat ik naar binnen ga

ik heb een bankje naast mijn deur

en een leuke geveltuin

ik ga daar even zitten

kijken

en verder niets

en het is niet omdat ik de artiesteningang

voor de zoveelste keer niet kon vinden

en ik daarna een half uur lang geen koffie kreeg

het komt niet door het dedain

van de koffiebarjongen die tegen me zegt

dat kan wel wezen

wanneer ik zeg dat ik hier op uitnodiging ben

en ik toch eigenlijk niet zelf voor mijn koffie zou

moeten hoeven betalen

daar komt het niet door

het komt niet door die recensie

waarin staat

dat wat ik doe geen medea is

helemaal niets met medea te maken heeft

het komt niet doordat het hier zo donker is

het komt niet door de koude ontvangst

het is iets anders

iets groters

iets dat zegt dat ik hier niet hoef te zijn

dat de wereld zonder mij ook wel doordraait

iets dat zegt

dat het eigenlijk niet geeft wanneer ik terug naar

huis ga

iets dat zegt

dat het allemaal niet van mij afhangt

dat ik dit niet hoef te doen
dat ik hier niet hoef te zijn
dat dit nog altijd vrijwillig is
dat wat ik hier doe
en dat ik het vanavond eens niet doe
dat ik eens niet speel
dat ik in elk geval vanavond geen medea speel

en het komt niet
doordat we hier onder de toiletten zitten
en er geen glimpje daglicht is
geen handdoeken en geen zeep
en het komt niet doordat ik mijn koffie zelf
moest afrekenen
een hele kleine koude en bittere koffie
daar komt het niet door

ik heb vaker hele kleine koude bittere koffie
gedronken

op z'n tijd is een hele kleine koude bittere koffie
best te verteren

ook wanneer hij drie euro kost

het komt ook niet door die vernietigende recensie
en niet door die jongen die zei

dat kan wel wezen

toen ik hem erop wees dat ik hier op uitnodiging
was

daar komt het allemaal niet door

het komt door mij

door niemand anders dan mijzelf

dat ik nu voel of hoor

of denk

wat is het

je hoeft hier niet te zijn
er is hier niemand
die het echt iets kan schelen
of je er wel bent of niet

en dat komt niet doordat de artiesteningang weer
onvindbaar was

ik weer drie keer om het gebouw heen moest
en er weer niemand was om ons te ontvangen
dat is het allemaal niet

het is

het is

het is gewoon dat ik denk

ik kan net zo goed terug naar huis gaan

op mijn bankje gaan zitten

kijken hoe de rozen bloeien

en de lathyrus naar boven klimt
nog even horen hoe een merel fluit in het laatste
restje zonlicht
in plaats van hier te blijven
kan ik net zo goed naar huis gaan
om te kijken hoe de dag zich afsluit
en hoe een dag een avond wordt
al heel lang heb ik niet meer gezien hoe een dag
zich afsluit
al heel lang ben ik rond het einde van de dag niet
buiten geweest
al heel lang heb ik de zon niet onder zien gaan
al heel erg lang heb ik niet meer gezien
dat het donker wordt
en vandaag denk ik opeens
dat ik dat wil zien

wil meemaken
omdat het eigenlijk niet uitmaakt
of ik hier nu wel
of niet ben
de wereld draait wel door
de wereld heeft mij helemaal niet nodig
dat is aan alles te zien en te merken
dat de wereld heel goed doordraait zonder mij
het ligt niet aan het ontbreken van ontvangst
en niet aan de zin
dat kan wel wezen
het ligt niet aan die rioleringsbuizen boven mijn
hoofd
het ontbreken van daglicht
geen handdoeken en geen zeep
dat ik opeens niet meer wil

ik wil naar huis
ik speel vanavond niet
en dat is geen ramp
je denkt dat het een ramp is
maar het is geen ramp
het maakt in feite helemaal niets uit
helemaal niets
normaal speel ik
ik speel gewoon
wat er ook gebeurt
ik speel altijd
met of zonder stem
met of zonder zin
ik speel
ik ga door weer en wind

half ziek en moe

ik speel

wel publiek of geen publiek

ik speel

en vanavond denk ik

of voel ik iets anders

iets dat groter is

iets dat overzicht heeft

iets dat de dingen in perspectief zet

en zegt

het maakt niets uit

wat je ook doet

het maakt allemaal niets uit

je kunt ook niet spelen

je kunt ook terug naar huis gaan

want het maakt in feite helemaal niets uit

je denkt dat dingen belangrijk zijn
maar ze zijn niet belangrijk
je denkt dat je zelf belangrijk bent
maar je bent niet belangrijk
ik ga zo terug naar huis
ik pak de trein en ga op mijn bankje zitten
als ik geluk heb zie ik nog net hoe de dag
verandert in de avond
al heel lang heb ik niet meer gezien hoe de dag
verandert in de avond
heb ik niet het fluiten van vogels gehoord
en het donker zien worden
en het ligt niet aan die koffie
waar ik een half uur op moest wachten
of het dedain waarmee hij zei
dat kan wel wezen

of de drie euro die ik af moest rekenen
voor die hele kleine bittere koffie
daar ligt het niet aan
ik wil gewoon naar huis
ik neem een glas wijn
een sigaret
en ga zitten en kijken
gewoon zitten kijken
en niets anders
de wereld vergaat niet wanneer we besluiten
eens een andere weg te nemen
eens een keertje niet te doen
wat er van ons verwacht wordt
onder alle omstandigheden
de wereld draait wel door
wanneer we eens nee zeggen

wanneer we eens besluiten iets niet te doen
wanneer de dapperheid het opgeeft
de volharding het niet meer volhoudt
wanneer het verantwoordelijkheidsgevoel
het begeeft
en we door de hoeven van onze
plichtsgetrouwheid zakken
omdat we niet meer opbrengen
plichtmatig te blijven doen wat de wereld
van ons verlangd

ik neem vanavond vrij
al is het alleen maar om te voelen
dat die vrijheid nog bestaat
en dat de wereld niet vergaat
wanneer ik eens iets heel anders doe

dan ik normaal zou hebben gedaan

ik ga niet op

ik doe het niet meer

waarom uitgerekend vandaag

dat weet ik niet

het ligt niet aan die jongen

en zijn dat kan wel wezen

toen ik zei dat ik hier op uitnodiging was

niet aan het gebrek aan ontvangst

niet aan de handdoeken die er niet liggen

het is ook niet de recensie die me de das om doet

ik heb zoveel nare recensies gehad in mijn leven

ook van hele jonge recensenten

die het altijd beter wisten dan ik

maar dat is het allemaal niet
het is iets anders
niemand is schuldig
ook de jongen niet
die mij een half uur op mijn koffie laat wachten
de enige aan wie het ligt
ben ik zelf
ik
en niemand anders
ik wil niet meer
ik breng het niet meer op
en het is geen ramp
het lijkt een ramp
wanneer ik straks de deur uitga
maar dat is het niet
het is een incident

een heel klein mini incidentje
in het grote geheel
een speldenprik
en dat nog niet eens
actrice loopt weg uit theater
actrice gaat niet op
actrice weigert te spelen
het betekent niets
overmorgen is iedereen het weer vergeten
een kort moment van vrijheid
permiteer ik me
al is het alleen maar om te voelen
waar de vrijheid nog zit

nooit eerder meldde ik me ziek
nooit heb ik afgezegd

maar vanavond zeg ik
ik kan niet op
ik zeg af
ik speel niet
geen medea vanavond
precies zoals de minirecensie gisteren kopte
geen medea
wat deze actrice doet
is geen medea
wat het wel was
dat schreef hij niet
daar had hij geen plek meer voor
geen woorden voor over
een minirecensie
maar daar ligt het niet aan
dat ik nu vertrek

ik heb zoveel slechte recensies gehad in mijn
leven

zowel goed als slecht geschreven

daar ligt het niet aan

daar kom je wel overheen

steeds sneller eigenlijk

het ligt aan mij

alleen aan mij

dat ik hier weg wil

ik kan ook blijven

ik kan mijn handen afdrogen aan toiletpapier

ik kan ze wassen met shampoo

ik kan ook mijn koffie zelf betalen

die drie euro breng ik nog wel op

ik kan ook een half uur op die koffie wachten

er ligt daar ook een krant
ik vermaak me wel
ik kan de koude ontvangst van mij afschudden
en mezelf gaan opwarmen
natuurlijk kan ik dat doen
dat kan ik allemaal
dat weet ik
dat deed ik gisteren ook
en eergisteren
maar vandaag niet
vandaag doe ik niets
waarom vandaag niet
en gisteren wel
dat weet ik ook niet
het is mij ook een raadsel
maar ik ga het raadsel niet oplossen

ik ga het niet onderzoeken

of relativieren

ik ga mezelf niet bevragen of vermannen

ik verman me niet

ik stop ermee

ik ga naar huis

ik pak de trein terug

het is op

het is gewoon even op

dat is het

en dat is alles

gisteren was het niet zo

maar vandaag wel

vandaag is het op

ik kan niet spelen

het ligt niet aan de koude ontvangst
het ligt ook niet aan die jonge recensent
het ligt niet aan de vernederende sterren
het ligt gewoon aan mij
ik kan er vandaag niet tegen
vandaag leef ik er niet mee
waar ik gister wel mee leefde
vandaag breng ik niet op wat ik gisteren
nog kon en wat ik jarenlang gekund heb
alsmaar gekund
jarenlang
dat kan ik vandaag opeens niet meer
ik kom hier geprepareerd
ik heb me voorbereid
maar mijn preparatie en voorbereiding

vallen in het niet
ik weet niet precies wat er gebeurt
iets wil vandaag niet meer voldoen
aan de verwachtingen
en het is geen ramp
de wereld draait wel door
ook zonder mijn aanwezigheid
in dit theater

geen zin
misschien is dat het wel gewoon
geen zin meer
moet ik dat zeggen
ik heb geen zin meer
of
ik heb even geen zin meer

maar dat zou te oppervlakkig zijn
geen zin dekt de lading niet
van wat ik nu voel
en dat ligt niet aan die jongen
die mij drie euro laat afrekenen
terwijl ik hier op uitnodiging ben
niemand is er schuldig aan
niet de directeur
niet de vrijwilligers
die doen in al hun onhandigheid
echt hun best
het ligt aan mij
het is gedaan met mijn enthousiasme
ik ben mijn liefde kwijt
en dat is erg
maar geen ramp

dat soort dingen komen vaker voor
dat een mens opeens zegt
ik kan niet meer
ik doe het niet meer
ik breng het niet meer op
ik doe niet meer mee
dagelijks zijn er mensen die stoppen
met dat wat ze doen
zomaar
opeens
plotsklaps
omdat het over is
de liefde
de overgave
de wil tot
de bereidheid

de altijd en eeuwige bereidheid

het is opgeven

het is het feitelijk allemaal opgeven

dat is niets nieuws

ik ben niets nieuws

dagelijks zijn er mensen die opstappen en zeggen

genoeg is genoeg – tot hier

ik loop naar de trein en ga terug naar huis

en sorry voor jullie

moet ik sorry zeggen

ik wil sorry zeggen

sorry voor jullie

want niemand is hier schuldig

en jullie zeker niet

misschien ga ik nooit meer op
misschien speel ik nooit meer

hoe vaak gebeurt het
dat iemand wegloopt
uit een stuk

en zegt

ik breng het niet meer op

het gebeurt niet vaak

onze trouw is eindeloos

onze loyaliteit aan dit vak

gaat boven alles

maar

het lukt me niet meer

het is gedaan

de liefde is voorbij

het is misschien voor altijd over
tussen het toneel en mij
en het is niet dat ik me verraden voel
ook niet door de politiek
maar
something is rotten

ik heb gehuild
ik heb heel erg gehuild
daarnet
niet om iets bijzonders
maar iets in het algemeen
iets dat er aan de hand is
iets bijna onzichtbaars
iets bijna niet waarneembaars
een verlies van iets

van waarde

het gevoel waardevol te zijn

hier en nu

op deze plek

ik wil geen schuldige aanwijzen

want niemand is hier schuldig

aan mijn gevoel van verlatenheid

aan mijn gevoel van ontheemding

aan mijn gevoel hier niet meer thuis te zijn

het ligt aan mij

ik heb gehuild

ik

ik wijs geen schuldige aan

ik koester geen haat

ik zin niet op wraak

wanneer ik besluit vanavond niet te spelen

het is geen statement
het is geen daad van verzet
geen afrekening
geen moord
het is een besluit
dat ik neem
hier en nu
voor jullie ogen
en dat besluit is niet ingegeven door een god
of een conflictsituatie
het is groter dan dat
het heeft te maken met de tijd
een tendens
en met mijzelf die daar niet langer in past
het is geen klacht die ik in wil indienen
klagen ligt niet in mijn aard

het is iets anders
misschien is het de afwezigheid van liefde
de opkomst van de ignorantie
en de onverschilligheid
het ontbreken van het bijzondere
in het alledaagse
daarom zeg ik
ik kan niet meer
en ik kan het wel
ik ben geprepareerd
ik ben voorbereid
dat is het punt niet
maar ik kan niet meer
en dat is erg
maar het is geen ramp
wanneer ik hier straks wegga en niet speel

het lijkt nu groot
maar morgen is de impact weer verdwenen
gaan we verder tot de orde van de dag
dit heeft geen enkele consequentie
een speldenprik
niet eens
voor mij
heeft het misschien nog consequentie
misschien
maar de wereld zal er niet onder lijden
zal niet veranderen
die draait op zijn eigen wijze door

het is moeilijk om weg te lopen
van iets dat dierbaar is
maar ook een opluchting

om vanavond niet te doen wat er van me wordt
verwacht

en wat ik van mezelf verwachtte

mijn verwachtingen en die van de buitenwereld
lopen door elkaar heen

de verwachting van de buitenwereld

is niet langer de mijne

ik verwacht niet langer van mijzelf

wat de buitenwereld van mij verwacht

ik voldoe altijd

normaal gesproken

voldoe ik

ik ben niet iemand die wegloopt of afbelt

zich ziek meldt

die ergens uitloopt of verzaakt

ik ben zo'n iemand niet
ik ben zo'n iemand die je trouw kunt noemen
aan alles waaraan ik me verbind
aan dit
aan dit hier
en ook aan jullie
ja ook in feite
maar hoe trouw is trouw aan jezelf
trouw zijn is ook maar een voornemen
iets dat je bent omdat je zo wil zijn
het weerhoudt je van een open kijk
op de dingen
want je bent trouw
hoe dan ook
aan alles waarmee je je verbindt
nooit zeg ik nee

nee dat doe ik niet
ik sla me overal doorheen
ik ben niet iemand die nee zegt
nee past niet in mijn vocabulaire
een ja biedt zoveel meer kansen
ja toch
en toch zeg ik vandaag nee
ik doe het niet
ik ga niet op
een nee die gegroeid is
heel langzaam
ik heb het niet eens door gehad
en vanavond is die daar opeens
een volle harde nee
n e e ik speel vanavond geen medea
het spijt me

voor jullie

het is niet jullie keuze

het ligt ook niet aan jullie

het ligt aan niemand

het ligt alleen aan mij

een vorm van egoïsme die zich opdringt

en geen andere kant meer op kan

dan richting huis

ik ga op m'n bankje zitten

kijken naar het daglicht dat verdwijnt

zoiets simpels heb ik al heel lang niet meer

gedaan

stom zitten kijken hoe de kleur uit het licht

verdwijnt

en hoe langzaam maar zeker alles onscherp wordt

even geen felle lampen meer

geen mooi lichtplan
even niet het licht zoeken
maar de duisternis
ademen
meer wordt er niet verlangd
je bent niet verplicht om rond te rennen
ik ga op m'n bankje zitten wachten
tot het donker is
en dan blijf ik zitten
luisteren wat de stilte wil
en ik denk heus wel na
over dat ik hier ben weggelopen
en hoe ik jullie achterliet
maar ik voel me niet schuldig
in tegendeel
ik ben opgelucht

klaar

misschien ben ik wel klaar hier

misschien is dit mijn wereld niet meer

geen medea

schreef de recensent in zijn minirecensie

maar wat het wel was zei hij niet

het niet neemt de overhand in de kritieken

wat iets wel is wordt vaak overgeslagen

omdat we dat vaak niet weten

het vergt veel meer moeite

om te vinden wat iets wel is

dan wat iets niet is

niet doet geen moeite

komt niet met argumenten

niet heeft de simpele doeltreffendheid

van een mes door een keel

van een steen door een ruit
maar
daar ligt het allemaal niet aan
het ligt niet aan die recensie
aan die vernederende sterren
daaraan ligt het niet
het ligt niet aan de ravage
die in tweehonderdvijftig woorden kan
worden aangericht
of in één woord
ook dat gebeurt
maar daar ligt het allemaal niet aan
dat ik vanavond zeg
ik speel niet
het ligt aan mij
omdat ik er niet meer tegen kan

ik ben het
die niet meer mee wil doen
de liefde is voorbij
het is met mijn enthousiasme gedaan
het is over
tussen het toneel en mij
en niet omdat ik me verraden voel
door de recensenten
de theaterdirecteuren
kunstmanagers
de producenten
of door de politiek
maar something is rotten

ik heb gehuild
heel erg gehuild

niet om iets bijzonders
meer iets in het algemeen
iets dat er aan de hand is
bijna onzichtbaar
bijna niet waarneembaar
noem het voor het gemak
een verlies van iets
van waarde
het gevoel waardevol te zijn
en nog echt iets te betekenen
hier op deze plek
maar ik wil geen schuldige aanwijzen
niemand is schuldig
aan mijn gevoel van verlatenheid
van ontheemding
het gevoel hier niet meer thuis te zijn

het ligt aan mij

ik ben degene die huilt

ik

er is geen schuldige aan mijn verdriet

ik koester ook geen haat

ik zin niet op wraak

het is geen statement of daad van verzet

ik wil niemand meeslepen in mijn val

het is een besluit

zonder voorbedachte rade

opeens is het genoeg

en slaat de weegschaal door

naar nee

n e e

ik speel geen medea

vanavond niet

morgen niet

nooit meer

ik heb er van gehouden

van haar

de rol

de transformatie

het lijden en het verdriet

haar woedeuitbarstingen en haar wraak

de rol paste me feitelijk niet

en zat me toch als gegoten

ik ben geen tragediënne

maar in alles heb ik haar herkend

zo verlaten

zo verstoten

zo vernederd

het mooiste van zichzelf stukgemaakt
het liefste dat ze had vernietigd
de poten onder haar bestaan vandaan gezaagd
om te vergelden
vergelding is niet iets waar ik op uit zou komen
maar ik snap haar wel
een moord te willen plegen
het allermooiste willen doden
omdat het mooiste in je is gedood
de liefde
de overgave
het totale comittment
geen twijfel
geen open achterdeur
maar alles
alles voor de liefde

een man – een vak – een kind

ik hou van toneel

of

ik heb er van gehouden

ik weet het niet

misschien weet ik het morgen

vandaag weet ik niets

alleen dat ik hier straks de deur uitloop

de trein terug naar huis neem

op mijn bankje ga zitten

wachten tot de dag verandert in de avond

totdat de nacht valt – het doek

en het licht langzaam verdwijnt

totdat alles pikkedonker wordt terwijl ik daar zit

en waarschijnlijk de hele nacht blijf zitten

geen licht meer
alleen maar donkerte
en in dat donkere
is lucht
en adem
en ruimte
de hemel
en de sterren
en een maan
of
is het bewolkt vandaag
is er geen maan te zien
en zijn er geen sterren
wat voor weer was het vandaag
was het een mooie dag
hebben we vanavond een heldere avond

hoe dan ook

ik ga

ik kan niet weggaan

dat weet ik ook wel

maar ik kan ook niet blijven

ben benieuwd hoe dat afloopt

nu ben ik moe en uitgepraat

nu wil ik de deur achter me dichttrekken

en stil zijn

niet langer in de openbaarheid

niet meer in het volle licht

blootgesteld

maar oplossen

en als ik denk aan hen die mij kennen

of voor mij gekomen zijn –

daar moet ik dus niet aan denken

JOSÉ EN RIA *als koor*

ze is weg

ze is weggegaan

weg

uit het theater

ze is de deur uitgelopen

ze heeft de trap naar boven genomen

heeft de artiesteningang opnieuw niet kunnen

vinden

en is tegen de stroom van het binnendruppelende

publiek

door de vooringang

langs de kassa's

naar buiten gelopen

ze is naar het station gegaan
met een omweg
ze heeft daar gewacht
heel lang op de juiste trein gewacht
niet de allereerste terug naar huis genomen
ook niet de tweede
maar pas de daarop volgende
ze heeft geen haast meer om ergens op tijd
te komen maar opeens alle tijd van de wereld
het is nog licht
terwijl ze door het landschap rijdt

het gebeurt niet vaak
dat een actrice het theater verlaat
nog voor ze op moet
zij heeft het gedaan

vandaag
het was genoeg
het ging niet meer
ze kon niet op
ze wilde niet
niet omdat ze ziek was
of omdat ze fysiek niet meer kon
dat was het niet
er was iets anders
waardoor het niet meer ging
geen ruzie of onbenoembare angst
dat was het niet
het was iets anders
dat maakte dat ze vandaag
vlak voordat ze op ging
terug naar huis is gegaan

ze gaat daar zitten
ze zal daar heel lang zitten
kijken
er is genoeg te zien
ze heeft een kleine geveltuin
ze staat eens op
en haalt wat weg
dood blad
een roos

ze is het theater uit gelopen
dat heeft ze niet voor niets gedaan
niet ingegeven door een god
of conflictsituatie
het was iets anders

iets groters
en ongrijpbaars
dat zei
ik moet hier weg
en toen is ze gegaan
heel rustig
en heel kalm
zo op het eerste gezicht
op het eerste gezicht
leek ze rustig en heel kalm
zoals zij altijd heel rustig en heel kalm lijkt
zo rustig en zo kalm als zij er van buiten uitziet
ze kan veel aan
verdraagt veel
maar ze verdraagt niet alles
niet alles is haar altijd om het even

het lijkt alsof zij met de dingen akkoord gaat
maar zij gaat niet akkoord

vandaag is het gebeurd

ze is ermee gestopt

en het komt niet door die jongen

daardoor komt het niet

of de koude ontvangst

nooit meer eens een warme handdruk

daar komt het niet door

het is iets anders

dat ervoor zorgt

iets groters

dat ze vandaag de beslissing neemt

om niet op te gaan

maar terug naar huis te gaan

niemand is hier schuldig

dat zegt ze

niemand

behalve zij

zo is het genoeg

heeft ze gezegd

tot hier

zij zit straks voor haar huis

en ziet hoe de dag verandert in de nacht

heel lang blijft zij zitten in het donker

en overdenkt haar besluit

om vanavond geen medea te spelen

en morgenavond niet

en waarschijnlijk nooit meer

daarover denkt zij
terwijl ze dood blad weghaalt
en de uitgebloeide rozen

het is niet omdat zij op het einde van haar
carrière zit

helemaal niet

er nog helemaal en volop in

en steeds beter

feitelijk

werd ze steeds beter in haar vak

en toch is ze vandaag terug naar huis gegaan

met de beslissing om nooit meer in het theater

terug te keren

om nooit meer op te gaan

waarom niet gisteren
maar uitgerekend vandaag
dat weten we niet
dat weten we nooit
wanneer we plotseling uit ons diepste
een besluit nemen
wanneer we opeens zeggen
tot hier en niet verder
zo is het genoeg

we weten het niet
en we hoeven het ook niet te weten
zij zit thuis
terwijl zij eigenlijk
hier met ons
op het toneel had moeten staan

maar ze wil niet meer
ze wil niet meer op
niet dat ze het niet kan
ze kan het
ze is kundig
ze kan het heel goed
maar ze kan het niet meer
en daar is alles mee gezegd

hadden we haar tegen moeten houden
hadden we tegen haar moeten zeggen
dit gaat wel weer voorbij
dit gaat weer over
verman je en kleed je om
wij doen je haar
je make-up

we leggen je spullen klaar
bieden je tegenspel
vangen je op wanneer je tekst kwijt bent
redden de situatie – de scène
als je het even niet meer weet
we remmen je af of versnellen waar het moet
wij slepen je door deze avond
en morgen zal alles weer als altijd zijn
dat hadden we kunnen zeggen
dat hadden we kunnen doen
maar we deden het niet
omdat we het begrepen
we begrepen precies waarom het zo moest gaan
en waarom het niet anders kon
vanavond

ze is hier weggegaan
de deur uitgelopen
tegen de stroom van het binnendruppelende
publiek in
terug naar huis
en zit daar nu
tegen de gevel
nog warm van de zon
voor zich uit te kijken
ze weet niet hoe ze zich moet voelen
hoe ze zich voelt
ze voelt niks
geen verlossing
en geen spijt
spijt is er niet
geen spijt en geen onzekerheid

geen schuld en geen enkel spoortje twijfel
ze overziet de consequenties ook nog niet
ze neemt ze zoals ze komen
iets anders is er niet
dit is alles
ze is weggelopen
dat is alles
geen angst voor wat er komen zal
er zal iets komen
er zal iets anders komen
natuurlijk zal er iets komen
vanalles zal er na vanavond over haar
heen komen
het is niet alledaags dat dit gebeurt
maar het heeft niet anders gekund
een afscheid zonder voorbedachte rade

toen zij vanmiddag vroeg van huis vertrok
was er niets aan de hand
en toen zij hier naar binnen stapte ook niet
ergens tussen het bestellen van de koffie
en naar de kleedkamer komen
is het gebeurd
niet snel
maar langzaam
zonder directe aanleiding
zonder een directe oorzaak
niet die jongen
die was het niet
of het ontbreken van ontvangst
geen handdruk meer
nooit meer dat contact

met een gastheer of gastvrouw
het was iets anders
dat haar deed besluiten
om terug naar huis te gaan
iets dat groter is
dan het missen van een handdruk
of
het moeten afrekenen
van een kleine bittere koffie

iets dat overzicht heeft
dat overziet
heeft haar doen besluiten
binnen een half uur
geen voorbedachte rade
of iets waarmee zij al langer liep

zij liep nergens mee toen ze hier vanmiddag
binnenkwam

nee

ze had zich voorbereid

ze kwam geprepareerd

ze kwam om te spelen

ze kwam om op te gaan

maar ze paste

we hebben niet geprobeerd haar om te praten

om haar op andere ideeën te brengen

of met tegenargumenten te komen

want we hadden ze niet

wij zaten met onze mond vol tanden

we hadden geen opbeurende woorden

voor het verzachten van omstandigheden

we hebben het niet gekund en niet gewild
omdat we het begrepen
we begrepen het opeens
we begrepen zo goed de behoefte te willen
verdwijnen
niet meer in de openbaarheid te willen zijn
niet meer in het volle licht
blootgesteld
dat er niets anders op zat
dan hier weer weg te gaan
en het is niet zo dat ze niet meer kon
of op het einde zat van haar carrière
oh nee
nee
dat was het niet
zij is nog steeds heel goed

een hele goede actrice
maar ze wil niet meer
ze wil niet langer een hele goede actrice zijn
het kan haar niet meer schelen
of ze een hele goede actrice is of niet
ze weet dat ze een goede actrice is
ze is een goede actrice
maar ze besluit vanavond
om er niets meer mee te doen
iets is er stuk gegaan
ja
misschien kapot gemaakt
en dat komt niet door die debiliserende sterren
of die jongen met zijn dat kan wel wezen
of het ontbreken van ontvangst
het is iets anders

iets groters
toch denkt ze daar niet over na
met haar rug tegen de gevel
terwijl ze ziet hoe de dag een avond wordt
ze probeert niet te achterhalen
waar of door wat het precies gebeurde
wat het exacte moment was dat ze niet meer
verder wilde
ze wijdt er geen enkele gedachte aan
niet vanavond al
omdat het zinloos is
ze weet het
ze neemt het gegeven als een feit
het zoeken naar waarom is zinloos
verspilling van energie en tijd
omdat iets toch niet als directe oorzaak

of schuldige kan worden aangewezen
en de beslissing niet meer kan worden
teruggedraaid
ze is gestopt
dat is een feit
waarmee ze vanaf vandaag zal moeten leven

zij heeft altijd gedacht dat kunst voor haar
allesvervullend zou zijn
en dat het tussen haar en de kunst nooit op zou
houden
ze heeft niet kunnen voorzien dat kunst op een
dag
een hele andere kant van zichzelf zou tonen
dat kunst ook gevoelig is voor geld en aanzien
dat heeft ze niet voorzien

op het moment
dat ze onvoorwaardelijk voor haar koos
en geen kinderen
want dat stond in de weg
dat heeft ze ooit besloten
onder invloed van
wat is dat
werk en inspiratie
en heel veel willen daarmee
maar dat was ook vechten
natuurlijk
keihard vechten
maar de liefde voor het vak is zo groot

heel abrupt
zonder vooraankondiging

ineens

zonder opgaaf van redenen

zit ze thuis

er is daar niemand

geen man

geen kind

ze is alleen met de dag

die langzaam overgaat in de nacht

ze blijft daar zitten

tot het pikkedonker is

niet zoeken naar een reden

want die is onvindbaar

ze denkt ook niet aan de consequenties

en niet bang

ze is nergens bang voor
het ergste is al achter de rug
de verlatenheid
het gevoel hier niet meer thuis te zijn
in het theater
de ontheemding
en het korte moment van onthechten
het weglopen – de zaal uit
het ergste is achter de rug
maar het moeilijkste moet nog komen

verlaten worden is moeilijk
maar zelf verlaten is mogelijk nog moeilijker
te moeten toegeven
het is over
ik kan niet verder

niet vergoeilijken of een nieuwe poging
ondernemen
maar een zwarte nee die zich in je opdringt
een n e e ik wil niet meer
niet langer doorgaan
met dát waar je zolang en zoveel van hebt
gehouden
daar moet dan je mee leven
met die n e e die zich in je heeft opgedrongen
in een ja zit overgave
maar als overgave niet op goede bodem valt
komt er n e e voor in de plaats

en wij dan
en wij dan
hadden wij kunnen denken

of hardop zeggen
maar zo denken wij niet
wij accepteren dat zij is gestopt
met dat wat haar het dierbaarst was
wij gunnen haar de moed
die het wint van de twijfel
wij gunnen haar overtuiging
in plaats van zelfcensuur
wij gunnen haar een helderheid van denken
wij gunnen haar het overzicht
wij gunnen haar de stap in het diepe
wij geloven dat je verlies kunt dragen
het verlies van dat wat je dierbaar is
maar wat je toch niet langer bij je wilt houden
omdat het niet meer is
wat het voor je was

omdat het niet meer geeft

wat het je ooit gaf

omdat het niet meer doet

wat het je ooit deed

je wilt soms meer van iets

dan iets je terug kan geven

dan moet je de mate van liefde bijstellen

is het de veranderende tijd

nee zegt ze

ze is het zelf

het is er niet meer

de wereld verandert

en wij veranderen mee

daar horen besluiten bij

tegen wil en dank
tegen alle goede gedrag en ratio in
weekt zich iets los van conventies
gaat er iets tegen de stroom der verwachtingen in
geen verzet
maar voor onszelf
iets dat zegt
sta op en loop weg
ga terug naar huis
verdwijnt uit het zicht
en doe niet langer mee
ze verlangde hevig naar een rol
die overeenkwam met hoe zij zich voelde
of ook wel eens voelde
de totale twijfel over dit bestaan
op deze planken

maar hoe verbeeld je de totale twijfel
op het toneel
op het toneel zie je geen twijfel
daar zie je nooit eens een echt vertwijfeld mens
staan

zij zit en kijkt
denkt nog niets
maar weet alleen wat ze vandaag
zo net heeft besloten
geen toneel meer
geen toneel meer
geen toneel meer

volgens haar was toneel allang geen afspiegeling
van de werkelijkheid meer

de werkelijkheid zelf was allang geen afspiegeling
van de werkelijkheid meer
wat je daar ziet zei ze is allang niet meer
de waarheid
dus hoe kan toneel dat dan nog zijn

zie je de mens zei ze
dan zie je louter zekerheid
maar diep van binnen heerst er twijfel
van buiten is er niets te zien dan louter
zelfverzekering
maar van binnen knaagt het
de onrust van de ziel
knaagt zich aan de binnenkant
langzaam maar zeker een weg naar buiten

ik heb me aan dit vak gegeven
zei ze
en niet aan iets anders
zo is het
op een zeker moment is er dan ook
echt niks anders meer
dan dit
dit hier
werk werk werk
alles opgegeven voor het vak
zichzelf onthecht
ontheemd
ontzwangerd
ze kwam daar niet van los
van het idee
dat het ook heel anders had kunnen lopen

maar dat het niet zo liep
maar dat is niet de reden waarom zij
hier weggelopen is

ze zit en ziet hoe de dag verandert in de nacht
hoe de kleur uit het licht verdwijnt
hoe alles langzaam zwart wordt
geen glimpje licht
alleen maar donkerte
zo blijft ze de hele nacht zitten
in het allerzwartst
en weerstaat het
geen slaap
slaap komt niet
geen enkele vermoeidheid overvalt haar terwijl ze
daar zit

ook geen kracht of extra energie
of vrolijke uitgelatenheid
haar lichaam staat op stil
het beweegt niet
geen geluidje veroorzaakt zij
geen enkel geschuifel
er rijdt een brommer langs in de verte
zij zit stil met open ogen
niet van staren of van angst
er is geen angst voor wat er komen zal
dit is alles
dit zitten
hier en nu
in de stilte van de stad
met haar rug tegen de gevel
niet langer warm

maar op een zeker moment zelfs koud

een kantelmoment in haar bestaan

het dode punt

waarop een schommel stilhangt in de lucht

voordat het van omhoog

weer naar beneden suist

en andersom

voordat het van het diepste

terug naar het hoogste stijgt

een nulmoment – zero

het punt waarop je je adem inhoudt

het punt tussen de ademhalingen in

in

en uit

en weer in

en weer uit

geen emoties

geen gedachtes

nauwelijks voelen

wel beeld

en een horen

van haar eigen zinnen in haar herinnering

en haar ademhaling

in het hier en nu

in een lichaam dat zich stil houdt

een roerloos lichaam dat blijft ademen

altijd maar blijft ademen

ook op de meest cruciale momenten

er is niet veel te zien

er is niet veel te horen

alleen dat zachtjes

in

en uit

en weer in

en weer uit

heel lang zit ze zo

de dag is allang geen dag meer

en ook geen avond

de dag is al bijna nacht

dan staat ze op

loopt het huis binnen

en komt terug met een sigaret

die uiterst langzaam wordt opgerookt

een gloeiend puntje dat even fel oplicht

en dan is er weer het zitten

en kijken

niets te zien

en niets te horen

dan een rustige ademhaling

in

en uit

en weer in

en weer uit

ze gaat niet liggen

ze gaat niet naar bed

geen slaap

geen angst

ook geen gevoelens van verlossing

alleen maar die ademhaling

zo zit ze

en blijft ze zitten

een keer maak je een besluit

dat alle besluiten van daarvoor van tafel veegt

en alles in je zegt

doe het niet

en alles in je zegt

doe het wel

ze kon niet anders

hier en nu vandaag

voor onze ogen

we hebben ons afzijdig gehouden

maar geen afstand genomen

we hebben heel goed geluisterd

we hebben haar gehoord en begrepen

we hebben haar horen praten

en we hebben haar horen zwijgen
wij hebben haar daarna weer horen praten
en daarna weer horen zwijgen
heel lang horen zwijgen
en daarna weer horen praten
we hebben haar zichzelf horen herhalen
we hebben haar zichzelf niet tegen horen spreken
we hebben haar glashelder horen zijn
we hebben geen twijfel gehoord
geen verwijt
geen getier gevloek of slachtofferschap
we hebben een helderheid in haar stem gehoord
en een trillen
we hebben haar stem hard horen worden
maar ook weer zacht

we hebben haar alle verantwoordelijkheid horen
nemen

en we hebben haar horen besluiten

we hebben gehoord hoe ze het nam

we hebben haar horen formuleren

en zoeken naar zinnen

maar er kwamen geen nieuwe zinnen meer bij

ze bleef hangen op dezelfde zinnen

in een paar zinnen was het feitelijk gezegd

we hebben haar het theater gedag horen zeggen

haar leven

haar liefde

we hebben daarna de deur open horen gaan

en we hebben de deur weer dicht horen gaan

tot hier

heeft ze gezegd
zo is het genoeg
omdat ze niet gaat slapen
zal ze niet wakker worden de volgende ochtend
geen voorgevoelens hebben bij het opstaan
geen vage herinneringen aan gisteren
ze zal nog steeds klaarwakker zijn
gisteren is nog steeds vandaag
en wat er achter het toneel gebeurde
is daarnet zojuist gebeurd

ik speel geen medea ging in première op
25 maart 2016 in De Toneelschuur
in Haarlem

Spel:

Raymonde de Kuyper

José Kuijpers

Ria Marks

Regie:

Paul Knieriem

www.viarudolphi.nl

Magne van den Berg (Enschede, 1967) studeerde in 1994 af aan de Theaterschool – Mimeopleiding in Amsterdam. Tot 1999 maakte, schreef en speelde ze haar eigen voorstellingen. Vanaf 2006 is ze zich volledig gaan richten op het schrijven. In 2008 won ze de laatste H.G. Van der Viesprijs voor *De lange nasleep van een korte mededeling*, een toneeltekst waarnaar ze in 2014 i.s.m. Joppe van Hulzen het gelijknamige filmscenario ontwikkelde. De toneeltekst *Met mijn vader in bed (wegens omstandigheden)* werd in 2014 geselecteerd voor het Neue Stücke Festival Wiesbaden en genomineerd voor de Taalunie Toneelschrijfprijs 2014. Naast het schrijven van toneel werkt ze nauw samen met choreografe

Nicole Beutler (1: *Songs, PIECE, Antigone, Liefdesverklaring*).

Toneelwerk

*ik speel geen medea** – 2015

*Liefdesverklaring** – 2014

Stel je bent een koe – 2014

*Met mijn vader in bed (wegens omstandigheden)**

– 2013

De wending – onderdeel van *Het geluk** – 2012

*Vijf sec. erin eruit** – 2011

*Huis** – 2010

Ik stond in een kutvoorstelling maar m'n haar

zat wel heel goed – 2010

*Mijn slappe komedie voor vier mensen, een handjevol personeel en een tafel die niet vrijkomt** – 2009

*Halverwege omgedraaid** – 2009

*De binnenkomst of je gaat tenslotte weer naar huis** – 2008

*De lange nasleep van een korte mededeling** – 2007

*Kale bomen ruisen niet** – 2006

Korte stilte, meisje begint – 2002

Op dagen van scherp licht – 2001

God woont in Texas – 2000

*Deze teksten verschenen eerder in de reeks van De Nieuwe Toneelbibliotheek: nummers 3, 18, 20, 40, 129, 130, 162, 183, 218 en 235

